

การวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีเพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ ของนักศึกษาพยาบาล*

An Analysis of Buddhist Peaceful Means for Duty Performance Motivation of Nursing Students

¹ภิกษุณยชญา วัยวุฒิ, ขันทอง วัฒนประดิษฐ์, พระมหาวีระศักดิ์ อภินนทเวที และ²พระเมธาวิณัยรส

¹Piluckchaya Waiyawoot, Khantong Wattanapradith,

Phramaha Weerasak Abhinandavedi and ²Phra Medhavinairos

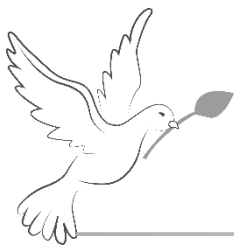
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Mahamakut Buddhist University, Thailand.

¹Corresponding Author. Email: mahaweerasak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของนักศึกษาพยาบาล 2) เพื่อศึกษาแนวคิดพุทธสันติวิธีการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่พยาบาล 3) เพื่อการวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีเพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของนักศึกษาพยาบาล การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า

1) การพยาบาล คือ การใช้ศิลปะและวิทยาศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วยทั้งร่างกายและจิตใจ โดยยึดหลักให้ความปลอดภัย การส่งเสริมสุขภาพอนามัยอันดีต่อประชาชนและสังคม โดยมีได้คำนึงถึง เพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา ฐานะตลอดจนสิทธิทางการเมือง และพยาบาลต้องได้รับการอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนประกอบโรคศิลปะสาขาการพยาบาล ถูกต้องตามกฎหมาย นอกจากนี้ จะต้องมีการทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) หลักพุทธสันติวิธีสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่พยาบาลได้แก่ (1) หลักพรหมวิหาร 4 (2) หลักอหิสา 4 และ (3) หลักสังคหวัตถุ 4 3) การวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีเพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของนักศึกษาพยาบาล วิเคราะห์ได้ดังนี้ หลักพรหมวิหาร 4 ส่งเสริมความรัก ความเมตตา และสันติภายในใจของพยาบาล เพื่อเป็นฐานปฏิบัติงานต่อผู้ป่วยอย่างมีความสุข หลักอหิสา 4 ส่งเสริมการทำงาน of พยาบาลให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และหลักสังคหวัตถุ 4 ส่งเสริมสัมพันธภาพสร้างบรรยากาศความสุขในการศึกษาและปฏิบัติงานพยาบาล ดังนั้น หลักพุทธสันติวิธีทั้ง 3 ประการ สามารถสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของพยาบาลให้ดีขึ้น และสามารถทำงานกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ส่วนผู้ป่วยได้รับการบริการรักษาที่ดีและมีคุณภาพ

คำสำคัญ: การวิเคราะห์; พุทธสันติวิธี; แรงจูงใจ; นักศึกษาพยาบาล

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the concepts, theories on nursing students' duty, 2) to study the concepts of Buddhist peace, motivation methods for nursing duties, and 3) to analyze Buddhist peaceful means for duty performance motivation of nursing students. This research is a documentary research. The research results show that

1) Nursing is the process of arts and science in health care of patient's body and mind basing on the principle of safe, promoting good health of people and society regardless of gender, age, race, religion, social position and political rights. The nurse legally must be licensed in Healing Arts Practices Act, Nursing Science. Besides, the nurse should have teamwork skills effectively. 2) The Buddhist peace means in the nursing performance motivation as follows: (1) Brahmavihārās 4 (Four sublime states of mind) (2) Iddhipāda 4 (path of accomplishment) and (3) Sangahavatthu 4 (bases of social solidarity) 3) An analyze Buddhist peaceful means for duty performance motivation of nursing students can be analyzed as following: Brahmavihārās 4 (Four sublime states of mind) promotes love, compassion, and inner peace of nursing student in duty performance for patient based on happiness, Iddhipāda 4 (path of accomplishment) promotes duty performance of nursing students more successfully and effectively, and Sangahavatthu 4 (bases of social solidarity) promotes good relationship with co-workers and creating happiness in the area of working and studying. Therefore, the three Buddhist peace means can motivate and support nurses in duty performance and cooperation in the workplace more effectively and happily. Besides, the patient receives the good treatment and service.

Keywords: An analysis; Buddhist peaceful; Motivation, Nursing students

บทนำ

อาชีพพยาบาลนับว่าเป็นอาชีพที่ต้องการของตลาดแรงงานและได้รับการยกย่องจากสังคม ซึ่งการเป็นพยาบาลที่ดีนั้นนอกจากการยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพแล้ว สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งคือ การตระหนักเห็นคุณค่าของอาชีพ ซึ่งต้องอุทิศตน เป็นผู้เสียสละ และมีความเมตตาในการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากทุกข์ทั้งทางกายตลอดจนถึงทุกข์ทางใจอันเกิดจากปัญหาสุขภาพ นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนอดกลั้น พร้อมทั้งรับแรงกระแทกจากอารมณ์ผู้ป่วย ญาติเจ้าของไข้ ตลอดจนการทำงานกับทีมแพทย์ และพยาบาลที่ทำการรักษา ดังนั้นอาชีพพยาบาลจึงต้องอาศัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อันเป็นผลจากการรับรู้ตระหนักในคุณค่าหรือค่านิยมวิชาชีพ ซึ่งส่งผลต่อความผูกพันในอาชีพ อีกทั้งยังเป็นตัวชี้นำไปสู่การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อตรงต่องาน แนวปฏิบัติขององค์กร และความจงรักภักดีในอาชีพมากยิ่งขึ้น (Ekaphan, Phongsart & Khamlai, 2018) ดังนั้น การบ่มเพาะแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่พยาบาลจึงจำเป็นต้องเริ่มบ่มเพาะตั้งแต่การเป็นนักศึกษาพยาบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงจูงใจด้านใน กล่าวคือ การบ่มเพาะสันติธรรม คือ การตระหนักรู้คุณค่าของวิชาชีพเพื่อสร้างความสุขให้กับตนเองในฐานะผู้ให้บริการและการส่งมอบความสุขให้กับคนไข้และผู้มารับบริการ

หนึ่งในคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาพยาบาลวิชาชีพที่สภากาชาดคาดหวังไว้ คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีความรักและเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีใจรักบริการ มีสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสำนึกในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ รักตนเองและรักผู้อื่น (Phitakawakart, 2013) กล่าวได้ว่า การเตรียมความพร้อมด้านจิตใจให้กับนักศึกษาพยาบาลเป็นเรื่องที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าการเตรียมความพร้อมด้านความรู้ ทักษะและจริยธรรมของวิชาชีพ ทั้งนี้ ในฐานะที่ในอนาคตจะเป็นพยาบาลวิชาชีพซึ่งจะต้องให้การดูแลผู้รับบริการจะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อม สามารถให้การพยาบาล ทั่วไบบุคคลทุกวัยทุกระดับในทุกภาวะสุขภาพได้ อย่างมีคุณภาพ มีความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติ มีความรับผิดชอบสูง มีภาวะผู้นำ และทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้และสามารถปรับตัวเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน ซึ่งพยาบาลที่มีความพร้อมและสมบูรณ์ทางด้านร่างกายและจิตใจย่อม สามารถให้การพยาบาลผู้รับบริการได้อย่างมีคุณภาพและ ประสิทธิภาพตามความคาดหวังของสังคม (Srikhamsuk, Vorrahan & Senarak, 2011)

ทั้งนี้ การเป็นนักศึกษาพยาบาลมีความแตกต่างจากนักศึกษาสาขาอื่นทั่วไป ซึ่งนอกจากมีภาระการเรียนภาคทฤษฎีแล้ว ยังมีความมุ่งมั่นในการเรียนภาคปฏิบัติที่ต้องเตรียมความพร้อมตลอดเวลาเพื่อให้การพยาบาลได้อย่างเหมาะสม ตามสภาวะของผู้ป่วยรายนั้น ๆ และรวมทั้งเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในการทำงาน และการสร้างสัมพันธ์ภาพกับบุคลากรบนหอผู้ป่วยอยู่บ่อย อาจส่งผลให้ นักศึกษาเกิดความเครียดและวิตกกังวลได้ (Mupayak et al, 2015) นอกจากนี้ยังพบประเด็นปัญหา อุปสรรคที่เป็นความท้าทายของนักศึกษาพยาบาลผู้เริ่มขึ้นฝึกปฏิบัติหน้าที่ก่อนที่จะเป็นพยาบาลวิชาชีพ หลายประการ ได้แก่ จำนวนผู้ใช้บริการมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่อัตรากำลังของพยาบาลวิชาชีพกำลังขาดแคลน อัตราการคงอยู่ในวิชาชีพลดลง ความเสี่ยงหรือข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นขณะปฏิบัติการพยาบาลท่ามกลางข้อจำกัดและแรงกดดันดังกล่าวจึงมีโอกาสเพิ่มขึ้น ด้วยเหตุนี้นักศึกษาพยาบาลทุกคนจึงจำเป็นต้องมีศรัทธา มีความเชื่อมั่นในการทำ

ดี มีขวัญและกำลังใจในการทำงานของตนเองอย่างเต็มศักยภาพตาม มีหัวใจของวิชาชีพพยาบาลดังที่ (Florence Nightingale) สุภาพสตรีแห่งดวงประทีป สนับสนุนว่าพยาบาลวิชาชีพต้องแสดงออกซึ่งจริยธรรม ในตนเอง เป็นวิชาชีพที่ประกาศเมตตาธรรมแก่เพื่อนมนุษย์ผู้เจ็บป่วยอย่างไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา และฐานะทางสังคมทั่วโลก กล่าวได้ว่าความเมตตา กรุณา ความเอื้ออาทร ความเสียสละและความยุติธรรมอันเป็น คุณธรรมพื้นฐานของวิชาชีพพยาบาลเป็นหลักคุณธรรมสากลของมนุษยชาติและเป็นสิ่งที่ปรากฏตามคำสอน ของศาสนาทุกศาสนา (Sriwilai, 2008)

แรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของนักศึกษาพยาบาลจึงเป็นเรื่องที่สำคัญเพราะจะทำให้นักศึกษา พยาบาลเกิดความภาคภูมิใจและค่านิยมในอาชีพและการดำเนินชีวิตของนักศึกษาพยาบาลที่สามารถบอก กับใคร ๆ ได้ว่า เป็นพยาบาล สอดคล้องกับ การศึกษาของ Duckett และคณะ สะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษา พยาบาลที่มีความเชื่อถ้อยยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร ว่าค่านิยมของวิชาชีพพยาบาลสอดคล้องกับ ค่านิยมในการดำรงชีวิตของนักศึกษาพยาบาล มีความภาคภูมิใจในการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มีคุณค่าต่อสังคม และรู้สึกพอใจกับคำปฏิญาณของวิชาชีพการพยาบาลที่ประกาศแก่สังคม อีกทั้งยังสนใจ ติดตามข่าวสารที่ เกี่ยวกับวิชาชีพอยู่เสมอ ทำให้นักศึกษามีความยึดมั่นผูกพันในวิชาชีพ พยาบาลในระดับมากทั้งสามด้าน ได้แก่ ความเชื่อถ้อย ยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร ความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามในการปฏิบัติงาน และความต้องการที่จะรักษาความเป็นสมาชิกขององค์กรวิชาชีพการพยาบาลต่อไป (Ekkaphan, Phongsak & Khamlai 2018)

ทั้งนี้การเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของนักศึกษาพยาบาล การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความ เอื้ออาทร (Caring) และมีความเมตตากรุณา (Compassion) ปฏิบัติการทางการพยาบาลเพื่อบรรเทา ดูแล และลดความทุกข์ทรมาน ลดความไม่สบายใจ บรรเทาอาการเจ็บป่วยของผู้รับบริการ โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การ มอบความสุขให้ผู้รับบริการและญาติ ได้ผ่อนคลายสบายใจ สามารถฟื้นฟูสุขภาพกลับไปใช้ชีวิตได้ตามปกติ หรือใกล้เคียงปกติของตนเอง การกระทำดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนา เรื่อง ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า หลักอิทธิบาท 4 ในการทำงานต้อง ประสบปัญหาและอุปสรรคทั้งภายในจิตใจและจากปัจจัยภายนอกในหลายมิติ และเมื่อศึกษาเรื่องการพยาบาล ผู้ป่วยในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา พบว่า นอกจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสถึงคุณสมบัติของผู้พยาบาลที่ดี 5 ประการคือ (1) สามารถจัดยา (2) รู้จักของแสลงและของไม่แสลงคือนำของแสลงออกไปนำของไม่แสลงเข้า มาให้ (3) ไม่พยาบาลคนไข้เพราะเห็นแก่อาภิสสินจ้างแต่พยาบาลด้วยจิตเมตตา (4) ไม่รังเกียจที่จะนำอุจจาระ ปัสสาวะน้ำลายหรือของที่คนไข้อาเจียนออกไปทิ้ง (5) สามารถพูดให้คนไข้เห็นชัดเจนให้อยากรับไปปฏิบัติเร้าใจให้อาหาญแกล้วกล้าปลอดขโลมใจให้สดชื่นร่าเริงด้วยธรรมกา (Sudsuk, 2009)

อนึ่ง ปัญหาแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของนักศึกษาพยาบาล จากประสบการณ์ของผู้วิจัยได้ สังเกตการณ์เห็นว่า พยาบาลจบใหม่จะมีความสำนึกที่เต็มเปี่ยมไปด้วยจิตใจที่จะเสียสละเพื่อผู้อื่น มีความ เมตตา ความกระตือรือร้น (Sensitive) แต่เมื่อเวลาผ่านไปความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงสังคมที่ เปลี่ยนไป ภาพลักษณ์พยาบาลที่ปรากฏมักจะออกมาในลักษณะของความชาเย็น (Insensitive) ความไม่อาทร (In caring) และการไม่ตอบสนองความต้องการของผู้ป่วย สภาพดังกล่าวเหล่านี้จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะค้นหา

แนวทางในการบ่มเพาะนักศึกษาพยาบาลที่กำลังฝึกงานเพื่อจะก้าวสู่พยาบาลวิชาชีพให้มีความแข็งแกร่งทางด้านจิตใจและจิตวิญญาณของการพยาบาล โดยผู้วิจัยสนใจการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เสริมสร้างสันติภายใน เรียกว่า หลักพุทธสันติวิธี มาเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งหลักพุทธสันติวิธีจะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตวิญญาณและเป็นการปลูกรากฐานจิตวิญญาณให้กับนักศึกษาพยาบาล ที่จะเติบโตใหญ่เป็นพยาบาลวิชาชีพซึ่งต้องเผชิญกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาให้สามารถมีความสุขในอาชีพ และดำเนินชีวิตได้อย่างสันติสุข เป็นกำลังสำคัญให้กับประเทศสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของนักศึกษาพยาบาล
2. เพื่อศึกษาแนวคิดพุทธสันติวิธีการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่พยาบาล
3. เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของนักศึกษาพยาบาล

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธีที่สร้างแรงจูงใจของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัย” เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลจาก เอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 เพื่อสืบค้นเนื้อหาเกี่ยวกับหลักพุทธสันติวิธีในการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ได้แก่ หลักพรหมวิหาร 4 หลักอิทธิบาท 4 และหลักสังคหวัตถุ 4 นำมาสกัดเป็นองค์ความรู้ อันประกอบด้วย หลักการ องค์ประกอบ แนวทางนำไปปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาค้นคว้าวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลจาก เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ และหนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ แนวคิดการพยาบาล จริยธรรมพยาบาล ทฤษฎีแรงจูงใจไผ่สัมฤทธิ์ พร้อมสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับนักศึกษาพยาบาล เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากนั้นนำมาวิเคราะห์ ตรวจสอบข้อมูล จัดกลุ่มแยกแยะเนื้อหา ให้ความหมาย และทำการสรุปผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลนำเสนอผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยวิธีการวิเคราะห์พรรณนา (Descriptive Analysis) เรียบเรียงนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาโวหาร

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของนักศึกษาพยาบาล ผลการวิจัยพบว่า การพยาบาล คือ การใช้ศิลปะและวิทยาศาสตร์ในการปฏิบัติต่อผู้ป่วยทั้งร่างกายและจิตใจ โดยยึดหลักให้ความปลอดภัย การส่งเสริมสุขภาพอนามัยอันดีต่อประชาชนและสังคม โดยมีได้คำนึงถึง เพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา ฐานะตลอดจนสิทธิทางการเมือง (Sirilai, 2008) ทั้งต้องได้รับการอนุญาตให้ขึ้นทะเบียน

ประกอบโรคศิลปะสาขาการพยาบาล และต้องเป็นผู้มีจิตสำนึกอยู่เสมอว่ามีหน้าที่ให้ความเอื้อเฟื้อ ให้ความเข้าใจ เป็นผู้ที่ต้องฟังคำบอกเล่า เอาใจใส่ศึกษาปัญหาด้วยความเห็นอกเห็นใจ แก่ผู้ป่วย โดยพยาบาลเป็นผู้ที่ต้องเกี่ยวข้องกับสังขารชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ และจนสุดท้ายของชีวิต คือความตาย การดูแลผู้ป่วยให้มีสุขภาพดีนั้นจะต้องอาศัยทีมสุขภาพซึ่งประกอบด้วย แพทย์ พยาบาล โภชนากร เภสัชกร นักกายภาพบำบัด นักสงเคราะห์และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้านสุขภาพ ซึ่งมีความสำคัญในการทำงานให้เป็นไปโดยราบรื่น โดยจะต้องให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ก้าวร้าวหน้าที่ของกันและกัน ทั้งนี้พยาบาลจำเป็นต้องมีทักษะทางสติปัญญา กระบวนการตัดสินใจ ความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจในทุก ๆ สถานการณ์ สำหรับอุปสรรคที่เป็นความท้าทายของนักศึกษาพยาบาลผู้เริ่มขึ้นฝึกปฏิบัติหน้าที่ก่อนที่จะเป็นพยาบาลวิชาชีพหลายประการได้แก่ จำนวนผู้ใช้บริการมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในขณะที่อัตรากำลังของพยาบาลวิชาชีพกำลังขาดแคลน อัตราการคงอยู่ในวิชาชีพลดลงความเสี่ยงหรือข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นขณะปฏิบัติการพยาบาลท่ามกลางข้อจำกัดและแรงกดดันดังกล่าวจึงมีโอกาสมเพิ่มขึ้น ด้วยเหตุนี้นักศึกษาพยาบาลทุกคนจึงจำเป็นต้องมีศรัทธา มีความเชื่อมั่นในการทำหน้าที่ มีขวัญและกำลังใจในการทำงานของตนเองอย่างเต็มศักยภาพตาม มีหัวใจของวิชาชีพพยาบาลซึ่งสามารถตระหนักถึงความสำคัญของการทำหน้าที่นี้ และให้บริการด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์ บรรณานิติมีจิตใจเอื้ออาทร บรรณาช่วยเหลือ รักษาบรรเทา ผู้ป่วยให้พ้นจากความทุกข์ยากลำบากนั้นไปได้ (Senadisai & Panich, 2011)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาแนวคิดพุทธสันติวิธีการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่พยาบาล

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักพรหมวิหาร 4 คือ พุทธสันติวิธีสร้างรากฐานหัวใจแห่งการบริการ ส่งเสริมความมีเมตตากรุณาที่ควรปลูกฝังให้กับนักศึกษาพยาบาลได้รู้สึกถึงคุณค่าของความเป็นผู้ให้ การตระหนักถึงความทุกข์ของผู้ที่มารับบริการด้านสุขภาพ ซึ่งบทบาทของพยาบาลมิได้แต่เพียงช่วยเหลือทางด้านทุกข์กายแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังได้ช่วยผ่อนคลายความทุกข์ทางใจให้กับผู้ป่วยและญาติที่มาใช้บริการ และการไม่มัวคิดถึงผู้มารับบริการไม่เลือกปฏิบัติทำให้นักศึกษาพยาบาลดำรงอยู่ในจรรยาบรรณของพยาบาลที่มีต่อประชาชน 2) หลักอิทธิบาท 4 คือ พุทธสันติวิธีที่เสริมให้นักศึกษาพยาบาลสามารถประสบความสำเร็จในการทำหน้าที่พยาบาลพร้อมกับการศึกษาเล่าเรียน ความรักในงานพยาบาล การอยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ความภาคภูมิใจในวิชาชีพที่กำลังศึกษา จะเป็นพลังขับเคลื่อนให้นักศึกษามีความพยายามในการทำหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ต้องมีจิตที่จดจ่อต่อการทำงานและการศึกษาเล่าเรียน และเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหา พัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น กล่าวได้ว่าหลักอิทธิบาท 4 สร้างน้ำหล่อเลี้ยงพลังใจและพัฒนางานพยาบาล และ 3) หลักสังคหวัตถุ 4 คือ พุทธสันติวิธีในการสร้างพลังแห่งสัมพันธ เป็นการสร้างแรงจูงใจที่สัมพันธ์กับผู้อื่นซึ่งนอกเหนือจากผู้ป่วยและญาติผู้มาใช้บริการแล้ว ความสัมพันธ์ที่ต้องหมั่นปลูกฝังสั่งติงาม ให้กับเพื่อนนักศึกษาและอาจารย์ ซึ่งการฝึกเป็นผู้ให้ การใช้วาจาที่ดีมีความอ่อนหวานและจริงใจ การทำตนเป็นประโยชน์ และการรู้จักวางตนไม่ยกตนข่มท่านและวางตนให้เหมาะสมในฐานะเพื่อน ลูกศิษย์ หน้าที่พยาบาล ทำให้นักศึกษาที่ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นที่รักของเพื่อนอาจารย์ ทำให้มีความสุขในการศึกษาและปฏิบัติหน้าที่งานพยาบาล

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาการวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธีสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของนักศึกษาพยาบาลหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นหลักธรรมที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสังคมทำให้พยาบาลเป็นผู้ที่มีจิตใจที่เมตตา ปราปรณาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ประพฤติเกื้อกูลต่อผู้อื่นเสมอ มีความเต็มใจและจริงใจที่จะแสดงออกถึงความรัก ห่วงใย เมตตา อ่อนโยนและนุ่มนวล มีความอímเอิบใจเมื่อผู้อื่นมีความสุข สามารถวางใจเป็นกลางต่อปัญหาที่เกิดขึ้น มีการปฏิบัติต่อบุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกชาติ ทุกภาษาหรือศาสนาโดยไม่มีการแบ่งชั้น ส่วนสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา สมานัตตทาช่วยส่งเสริมให้พยาบาลเป็นผู้มีความเสียสละแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ แสดงความเห็นอกเห็นใจแก่ผู้ป่วยและญาติ ขวนขวายช่วยเหลือให้ด้วยร่างกาย มีความเต็มใจที่จะให้การพยาบาล คอยดูแลเอาใจใส่ ไม่นิ่งดูดาย เมื่อผู้ป่วยต้องการความช่วยเหลือปฏิบัติหน้าที่ให้การพยาบาลต่อผู้ป่วยที่มารับบริการทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติหลักธรรมที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ คือหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ธรรมะที่ทำให้เกิดสมาธิจะถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการพยาบาล เพื่อให้การพยาบาลบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้ ที่สำคัญคือพยาบาลจะมีความสุขในการเป็นผู้ให้และผู้ให้ที่ได้รับผลจากการเลือกให้ในสิ่งที่ผู้ป่วยต้องการ ทำให้ผู้ป่วยเกิดความสุข พึงพอใจรับรู้ได้ถึงความรู้สึกอ่อนโยน ก่อให้เกิดสันติสุข คลายทุกข์ คลายความวิตกกังวล สิ่งที่เป็นนามธรรมเหล่านี้เป็นการให้ในลักษณะจิตวิญญาน ผู้รับสัมผัสย่อมซึมซับกระแสความอ่อนโยน ทำให้มีความรู้สึกเป็นสุขทั่วกัน ดังจะกล่าวว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นสันติภูมิ (ผู้ที่ศึกษาและปฏิบัติพึงเห็นได้ด้วยตนเอง) และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวันได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

การนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธีในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของนักศึกษาพยาบาล เนื่องจากการพยาบาลผู้ป่วยในสังคมไทยในปัจจุบัน มีการนำหลักการพยาบาลสมัยใหม่โดยนำมาจากสังคมตะวันตก ส่วนใหญ่เป็นการพยาบาลที่เน้นให้การพยาบาลด้านร่างกาย มากกว่าการให้การพยาบาลทางจิตใจ จากอดีตที่ผ่านมาการดูแลสุขภาพในสังคมไทยเป็นแบบดั้งเดิม ซึ่งพระพุทธศาสนามีบทบาทสูงมากในทุกช่วงของชีวิต ส่วนการพยาบาลผู้ป่วยในสมัยปัจจุบันจากที่เป็นการพยาบาลที่เน้นทางด้านร่างกายมากกว่าจิตใจนั้น จึงอาจพบมีปัญหาด้าน การให้การพยาบาลผู้ป่วยอยู่บ้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านพฤติกรรมทางจริยธรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น พยาบาลพูดจาไม่ไพเราะ กิริยาไม่สุภาพ ขาดความเมตตาและความเอื้ออาทร ขาดความยืดหยุ่นต่อภาระเบียบ พยาบาลมุ่งทำงานให้เสร็จ โดยไม่คำนึงถึงจิตใจของผู้ใช้บริการ ขาดความเคารพในความเป็นมนุษย์ของบุคคล และขาดความเสมอภาคตามสิทธิมนุษยชนหรือให้อภิสิทธิ์เฉพาะบุคคลบางกลุ่ม สมควรที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่พยาบาลผู้ป่วย หรือแม้แต่ผู้ประกอบวิชาชีพพยาบาลในปัจจุบัน ควรน้อมนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้ในการสร้างแรงจูงใจในการพยาบาลผู้ป่วย จะเกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของนักศึกษาพยาบาล และความรัก ในวิชาชีพของตนยิ่งขึ้น หลักพุทธสันติวิธีอย่างน้อย 3 หมวดคือ 1)

พรหมวิหาร 4 2) สังคหวัตถุ 4 และ 3) อิทธิบาท 4 สามารถนำมาปรับใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในการพยาบาลผู้ป่วย จะทำให้เกิดประโยชน์แก่สังคมเป็นอันมาก และแก่พยาบาลผู้ทำหน้าที่พยาบาลผู้ป่วยอย่างดียิ่ง ก่อให้เกิดความรักในอาชีพ และทำงานอย่างมีความสุข ผู้วิจัยนำเสนอเป็นองค์ความรู้เรียกว่า B-I-S Model คือ หลักพรหมวิหาร 4 รากฐานหัวใจบริการ หลักอิทธิบาท 4 พลังหล่อเลี้ยงใจและการพัฒนางานพยาบาล และหลักสังคหวัตถุ 4 เพิ่มพลังสัมพันธภาพสร้างบรรยากาศความสุขในการศึกษาและปฏิบัติงานพยาบาล ซึ่งโมเดลองค์ความรู้นี้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ ของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข คือ 1) องค์ประกอบหลักด้านจิตบริการมี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ องค์ประกอบย่อยด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ ด้านจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านการดูแลอย่างเอื้ออาทร และด้านคุณภาพ การบริการ ซึ่งหลักพรหมวิหาร 4 สามารถนำมาเป็นแนวทางในการเสริมสร้างให้เกิดจิตบริการ 2) องค์ประกอบหลักด้านการคิดเชิงวิเคราะห์ มี 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ องค์ประกอบย่อยด้านคุณลักษณะนักคิดเชิงวิเคราะห์ และด้านทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ซึ่งหลักอิทธิบาท 4 จะทำให้นักศึกษาพยาบาลเป็นผู้ที่รักในการเรียนรู้และการพัฒนางานพยาบาลอย่างสร้างสรรค์และเห็นประโยชน์ที่แท้จริงของงาน 3) องค์ประกอบหลักด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งประเด็นนี้การปฏิบัติหน้าที่พยาบาลต้องอาศัยการทำงานเป็นทีม การที่นักศึกษาได้รับการส่งเสริมหลักสังคหวัตถุ 4 นอกจากนำมาใช้กับผู้ป่วยแล้วยังทำให้นักศึกษามีความสุขในการขณะปฏิบัติหน้าที่ทั้งการเป็นนักศึกษาและผู้ให้บริการงานพยาบาล

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การประเมินภาวะสุขภาพในการช่วยเหลือบุคคล ซึ่งไม่คำนึงถึง เพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา ฐานะ และลัทธิการเมือง เพื่อให้สุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดีตามอัตภาพ ทั้งยังต้องเป็นผู้มีจิตสำนึกอยู่เสมอว่าหน้าที่ให้ความเอื้อเพื่อให้ความเข้าใจ เห็นใจ เป็นผู้ที่ต้องฟังคำบอกเล่า ให้ความทำความเข้าใจ เอาใจใส่ศึกษาปัญหาด้วยความเห็นอกเห็นใจ แก่ผู้ป่วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ พยาบาลเป็นผู้ที่ต้องเกี่ยวข้องกับสัจธรรมชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ และจนสุดท้ายของชีวิต คือความตายและการดูแลผู้ป่วยและครอบครัวให้มีสุขภาพดีสอดคล้องกับอัตลักษณ์เป็นผลที่เกิดแก่ผู้เรียนตามความตั้งใจของสถานศึกษามีความสำคัญต่อภาพลักษณ์ที่ดีต่อวิชาชีพพยาบาล การแสดงออกถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่น จะทำให้เป็นที่รู้จัก ได้รับการสนับสนุนร่วมมือ และไว้วางใจจากผู้รับบริการ กระบวนการจัดการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญต่อการปลูกฝัง อัตลักษณ์ ที่ดีให้เกิดแก่นักศึกษา เพื่อให้เป็นพยาบาลที่มีสมรรถนะพึงประสงค์ตามความคาดหวังอัตลักษณ์ของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาลกระทรวงสาธารณสุขประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) องค์ประกอบหลักด้านจิตบริการมี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ องค์ประกอบย่อยด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพด้านการดูแลอย่างเอื้ออาทร และด้านคุณภาพการบริการ 2) องค์ประกอบหลักด้านการคิดเชิงวิเคราะห์ มี 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ องค์ประกอบย่อยด้านคุณลักษณะนักคิดเชิงวิเคราะห์ และด้านทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ 3) องค์ประกอบหลักด้านการมีส่วนร่วมของผู้รับบริการ มี 3 องค์ประกอบย่อยได้แก่ องค์ประกอบย่อยด้านการส่งเสริมการดูแลตนเองด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจและด้านการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย ดังนั้น ความชัดเจน

ของอัตลักษณ์ นักศึกษาพยาบาลจะช่วยให้เกิดการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาพยาบาลได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลต่อ บัณฑิตพยาบาลมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของสังคม (Naosuwan & Sattayarak, 2016)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ความสำเร็จของนักศึกษาพยาบาล ย่อมขึ้นอยู่กับ การแรงจูงใจ และความสามารถของนักศึกษาพยาบาลเอง และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง แรงจูงใจในการฝึกงานเป็น การกระตุ้นให้นักศึกษาพยาบาล แสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การสร้างแรงจูงใจในการทำงานจะต้องนำหลักการของทฤษฎีการจูงใจมาใช้ให้เกิดความพึงพอใจแก่นักศึกษา พยาบาล สอดคล้องกับหลักการสร้างมนุษย์สัมพันธ์ที่ว่า มนุษย์จะเกิดความพึงพอใจได้เมื่อมนุษย์มีความสุข ได้รับเกียรติและความไว้วางใจ และได้รับผลประโยชน์ตามความเหมาะสม

ผลจากการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ในการพยาบาลที่สมบูรณ์แบบนั้น จะต้องให้การดูแล ผู้ป่วยทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม การที่พยาบาลจะเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความเครียด ความ ทุกข์ของผู้ป่วยและครอบครัว จนเกิดการยอมรับต่อพฤติกรรมของผู้ป่วยและญาติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ พยาบาลต้องใช้ความรู้ความสามารถอย่างสูงในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ป่วยหรือผู้ที่มารับ ใช้บริการโดยใช้ศาสตร์การพยาบาลเป็นหลัก และในกระบวนการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพนั้นพยาบาลต้องนำ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาาร่วมด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การศึกษาการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการ ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา เนื้อหาว่า ด้วยการที่อาจารย์จะเป็นที่รักแก่ศิษย์ได้ ก็ควรตั้งตนอยู่ในหลักพรหมวิหาร 4 และพละ 5 รวมถึงการมีสังคหะ วัตถุ 4 ไว้คอยเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีหลักพรหมวิหาร 4 มี ดังนี้

1. มีเมตตา ปราณนาดีต่อศิษย์ หาทางให้ศิษย์เป็นสุขและเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านวิชาการและ การดำเนินชีวิตคอยระวังมิให้ศิษย์ตกอยู่ในความประมาท
2. มีกรุณาสงสารเอ็นดูศิษย์อยากช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ความไม่รู้
3. มีมุทิตาคือชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดีและยกย่องเชิดชูให้ปรากฏเป็นการให้กำลังใจและช่วยให้เกิด ความภูมิใจในตนเอง
4. มีอุเบกขา คือ วางตัวเป็นกลาง จิตใจที่ตั้งอยู่ในความยุติธรรม ไม่ลำเอียง ไม่มีอคติ ต่อศิษย์คนใด คนหนึ่งจนเกิดการขาดความถูกต้องในสังคม ครู หรือ อาจารย์โย หมายถึง การเป็นบุคคลที่มีความหนักแน่น มั่นคง ทั้งในด้านของจิตใจที่หนักแน่นมั่นคง ที่จะดำรงตนอยู่ในความดีไม่หวั่นไหว ไปตามอำนาจของกิเลส ตัณหา (Wangfaikaew, 2009)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า นักศึกษาพยาบาลถูกบ่มเพาะหลักธรรมะทั้ง 3 ประการ ตั้งแต่เริ่มที่จะเลือกเรียนพยาบาลอยู่ก่อนแล้ว ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ปลุกฝังโดยนำหลักธรรมะไปปฏิบัติธรรมเพิ่มเข้าไปในหลักสูตรของวิทยาลัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่พยาบาลจะนำไปสู่การพัฒนาหน้าที่ความรับผิดชอบของพยาบาล ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ นักศึกษาพยาบาลต้องได้รับการหล่อหลอมอย่างต่อเนื่อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ควรส่งเสริมการประยุกต์ใช้พุทธสันติวิธีที่สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานบ่อย ๆ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ส่งเสริมการนั่งสมาธิ

2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาแนวทางการพยาบาลผู้ป่วยในสมัยพุทธกาล แล้วนำมาปรับเปลี่ยนกับวิธีการพยาบาลผู้ป่วยในปัจจุบัน และหาข้อดีข้อเด่น มาประยุกต์ใช้ในกลุ่มนักศึกษาพยาบาลและผู้ทำหน้าที่ในการให้การผู้ป่วย เพื่อให้มีผลสัมฤทธิ์ที่ดียิ่งขึ้น ควรศึกษาโพชฌงค์ 7 ในการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวมของพยาบาล

References

- Ekkaphan, M., Phongsart, K. & Khamlai, A. (2018). Influential Factors on Career Commitment of Professional Nurses: A Case Study of the Nakhon Phanom Hospital. *Humanities and Social Sciences Journal*, 9(1), 69.
- Moopayak, K. et. al. (2015). Correlation between Emotional Intelligence and Adaptive Behaviors of Nursing Students. *J Nurse sci*, 33(Supply), 55-65.
- Naosuwan, K. & Sattayarak, W. (2016). Identity Components of Nursing College Students Ministry of Public Health. *KKU Academic Journal*, 19(38), 77-92.
- Pitakavakath, P. (2013). *A Study of the Characteristics of Nursing Students of the Royal Thai Navy College*. Thesis Master of Arts, M.Ed. (Higher Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University.
- Srikhamsuk S. A. Worahan, W. & Senarak, W. (2011). Happiness of Undergraduate Nursing Students, Faculty of Nursing. *Khon Kaen University Journal of Nursing Science & Health*, 34(2). 71.
- Sutsuk, U. (2009). *Health Care in Tipitaka*. Integration for Health & Life Quality (2nd ed.). Nonthaburi: Theppratankanpim.

- Sirilai, S. (2008). *Ethics for Nurses*. (10th ed.). Bangkok: Chulalongkorn Printing House.
- Senadisai, S. and Panich, W. (2011). *Basic Nursing: Concepts and Practice*. Bangkok: Gold Point Printing. World Health Organization.
- WangfaiKaew, K. (2009). *A Study of Applying Buddhist Principles to Promote Teachers' Duties*, Thesis Master of Arts. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus.